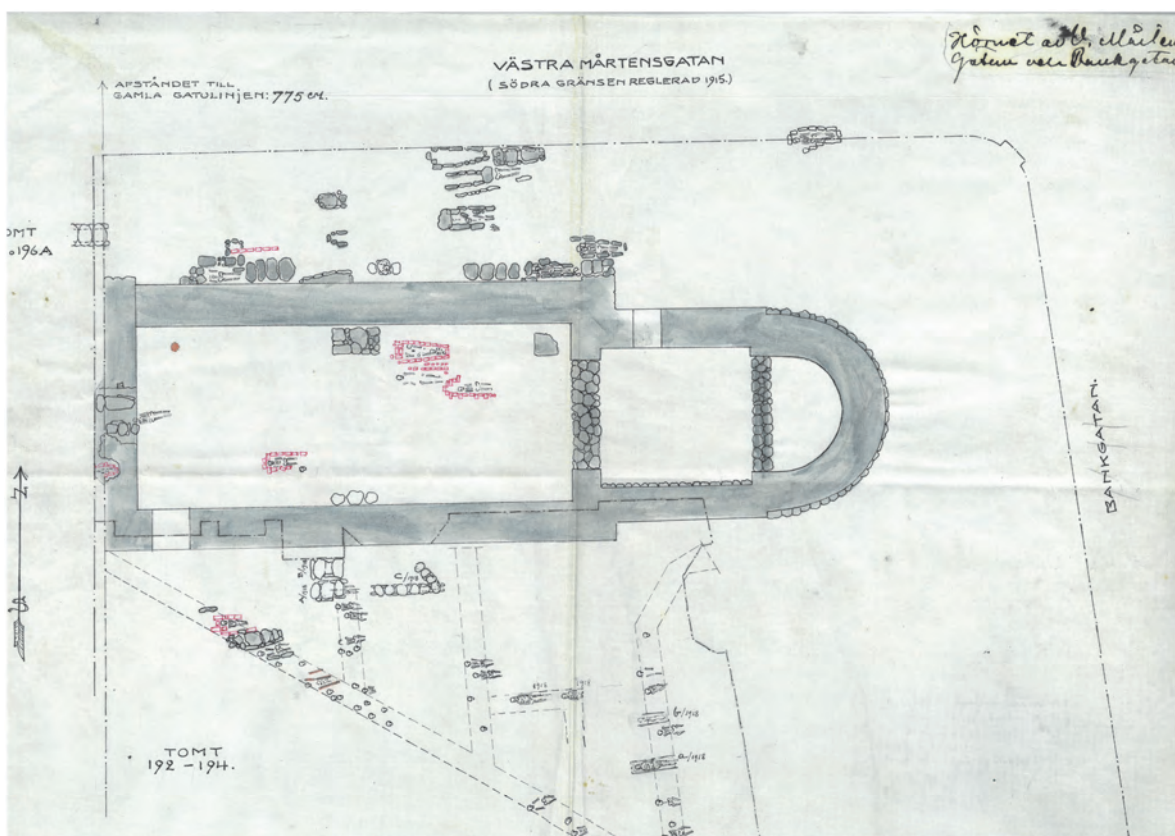

Kv Sankt Märten 27

Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459
Lunds stad och kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning 2017–2018
Aja Guldåker

Titel: Kv Sankt Mårten 27

Författare: Aja Guldåker

Kulturmiljörapport: 2023:14

Omslagsbild: Arkivhandlingar från år 1915 rörande ingrepp i området för Sankt Mårtens kyrkoruin och kyrkogård.

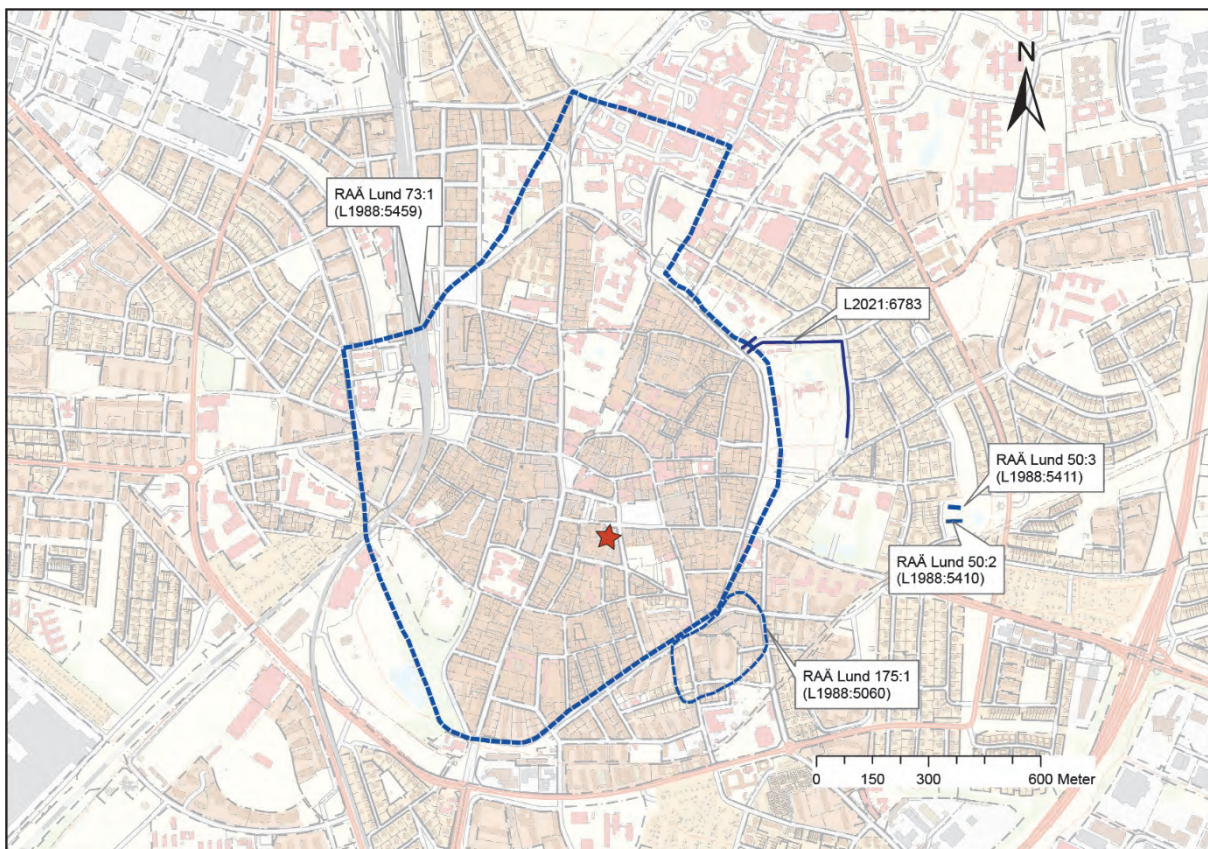
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Fornlämningsmiljö	2
Tidigare arkeologiska iakttagelser	5
Genomförande och resultat	10
Benmaterialet	14
Sankt Mårtens grundmur	15
Kulturlagerstatus.....	16
Förslag på fortsatta åtgärder	16
Administrativa och tekniska uppgifter	17
Referenser	18
Bilagor.....	18
1. Plan- och sektionsritningar	19
2. Fyndlista	23

Sammanfattning

- Lunds Kommuns Fastighets AB ansökte om tillstånd till ingrepp i under mark dolda fornlämningar inför byte av dagvattenbrunn, samt vid behov dagvattenledning. Ärendet var även akut på grund av läckande avloppsrör på fastigheten kv Mårten 27, Lund, och i samband med markarbetena genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning enligt länsstyrelsens beslut (Lst dnr 431-25188-2017, Kulturens proj nr 61000–605). Arbetet genomfördes under vinterhalvåret 2017–2018 på innergården till fastigheten.
- Markarbetena utfördes i området där Sankt Mårtens kyrka och kyrkogård var placerad under medeltiden. År 1915, i samband med grundläggningsarbeten för befintlig fastighet, avtäcktes merparten av kyrkans grundmurar samt en mängd gravar, både utan kista och med tegel- eller stenkista. Några år senare genomfördes ledningsschakt på innergården där ytterligare gravar framkom. Delar av dessa äldre schakt återöppnades vid aktuell undersökning varpå fler gravar kunde dokumenteras.
- År 1993 slutundersöktes fastigheten kv Sankt Mårten 25–26 i väster där ytterligare 150 gravar undersöktes, liksom profan bebyggelse före kyrkogårdstiden.
- Omständigheterna vid aktuellt markarbete var besvärliga och den arkeologiska schaktningsövervakningen fick mer en karaktär av räddningsgrävning. Arbetena genomfördes under den kalla, mörka och blöta årstiden och underlaget för tidigare rörledningars placering var mycket bristfällig, varpå schaktningen företogs något planlöst. För att hitta de läckande avloppsrören följdes befintliga äldre rör. De äldre schakten var dock mycket smala och fick breddas, varpå delar av nya gravar framkom.
- Minst två kyrkogårdslager framkom med totalt fem nya gravar. De yngsta gravarna framkom på omkring 0,90 m djup och de äldsta på omkring 1,50 m djup. Moränleran framkom på 1,70 m djup.
- Två djupa nedgrävningar med en omfattning av cirka 0,50 m i diameter dokumenterades. Möjligen kan det ha funnits en klockstapel på kyrkogården.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna. © Lantmäteriets fastighetskarta

Inledning

Lunds Kommuns Fastighets AB har ansökt om tillstånd till ingrepp i under markdolda fornlämningar inför byte av dagvattenbrunn, samt vid behov dagvattenledning. För ändamålet planerades ett 1,70 meter djupt schakt att tas upp med en bredd på tre meter. Ärendet var akut på grund av läckande avloppsrör på fastigheten kv Mårten 27, Lund, och i samband med markarbetena genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning enligt länsstyrelsens beslut (Lst dnr 431-25188-2017, Kulturens proj nr 61000–605). Arbetet genomfördes under vinterhalvåret 2017–2018 på innergården till fastigheten.

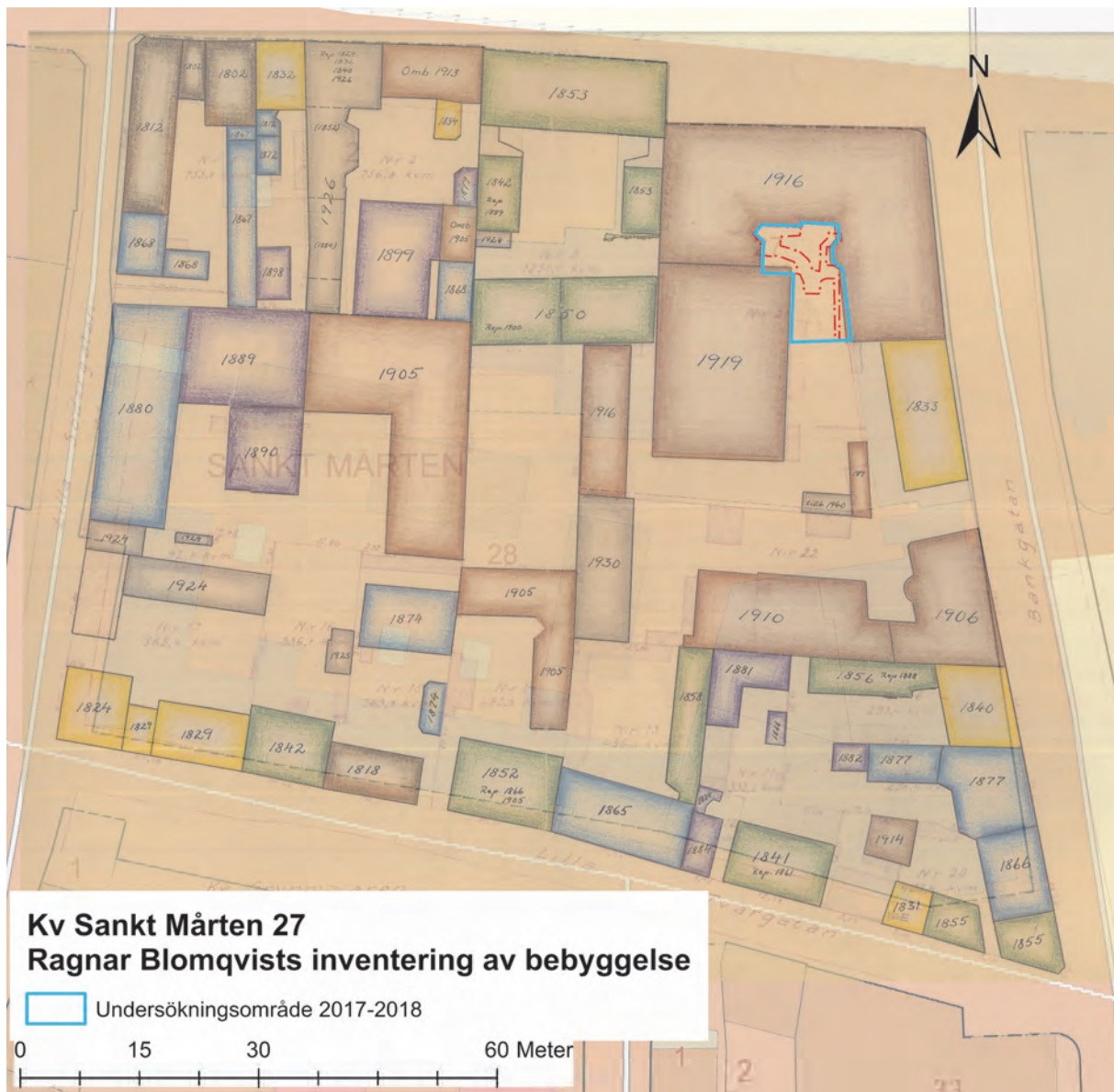
Fornlämningssmiljö

Kv Sankt Mårten är beläget i den centrala delen av Lunds medeltida stadsområde. Kvarteret har namngivits efter Sankt Mårtens kyrka, som omnämns skriftligt första gången år 1308 (Carelli & Lenntorp 1994:10). Kvartersbildningen är av medeltida ursprung, liksom samtliga omgärdande gator. I norr ligger Västra Mårtensgatan, i väster Lilla Södergatan, i söder Lilla Tvärgatan och i öster Bankgatan, som alla

kan härledas till ett medeltida ursprung (Andrén 1980:48). De övriga delarna av kvarteret tycks ha dominerats av profanbebyggelse (Carelli & Lenntorp 1994:8). Det aktuella undersökningsområdet är beläget inom tomterna nummer 192–196 och 198:2 enligt Anders Andréns rekonstruktion av tomtindelningen i Lund omkring år 1500 (figur 2). På tomt nr. 192–196 stod Sankt Mårtens kyrka och kyrkogård. Enligt skriftliga källor, tycks inte kyrkan ha tillfallit kronan vid reformationen utan hörde till domkapitlet. I väster av fastigheten fanns tomt 198:2, en gård som omnämns tillhöra Domkyrkan och som arrenderades ut år 1480 av Mads Olsen Dörsvend. Enligt Andrén har gården troligtvis sammanslagits med någon av granntomterna före reformationen (Andrén 1984:96). Tomtindelningen för tomtnummer 167 baseras på 1784 års karta, dess medeltida utseende är okänt (Andrén 1984:93).

Lite är känt om de förändringar av bebyggelsen som sannolikt skedde inom kvarteret i samband med reformationen år 1536 och under 1600-talet. Från 1700-talets senare hälft och framöver finns kartor och skriftliga källor som ger en bild av hur kvarterets bebyggelse utvecklades och vid mitten av 1800-talet var kvarteret i stort sett fullbyggt utmed samtliga gatusträckningar. Kvarterets norra delar, längs med Västra Mårtensgatan, har åtminstone sedan senare delen av 1700-talet och under 1800-talet dominerats av hantverksbebyggelse, men var även bebodd av akademiker, tjänstemän och köpmän. Dess södra delar dominerades under samma tid av en mer anspråkslös bebyggelse för småhantverk som exempelvis skomakare och skräddare (Bevaringskommittén 1980:84f).

Genom en rad fastighetssammanslagningar under 1900-talets senare del har de tidigare småtomterna inom kvarteret samlats i fyra stora tomter. De byggnader som uppfördes i början av 1980-talet är belägna över de äldre tomtgränserna. Det är endast de två nordvästligaste tomterna i kvarteret som bibehållit sin äldre tomtstruktur, även om de slagits samman till en fastighet (Carelli & Lenntorp 1994:8f). Tomterna nr. 26 och 27 är betecknade som nr. 27 i dagens fastighetskarta.

Figur 2. En inventering av kv Sankt Mårtens bebyggelse genomfördes av Ragnar Blomqvist under mitten på 1900-talet. Tomtindelningen är helt upplöst i södra delen av kvarteret. I bakgrunden Lantmäteriets fastighetskarta ©.

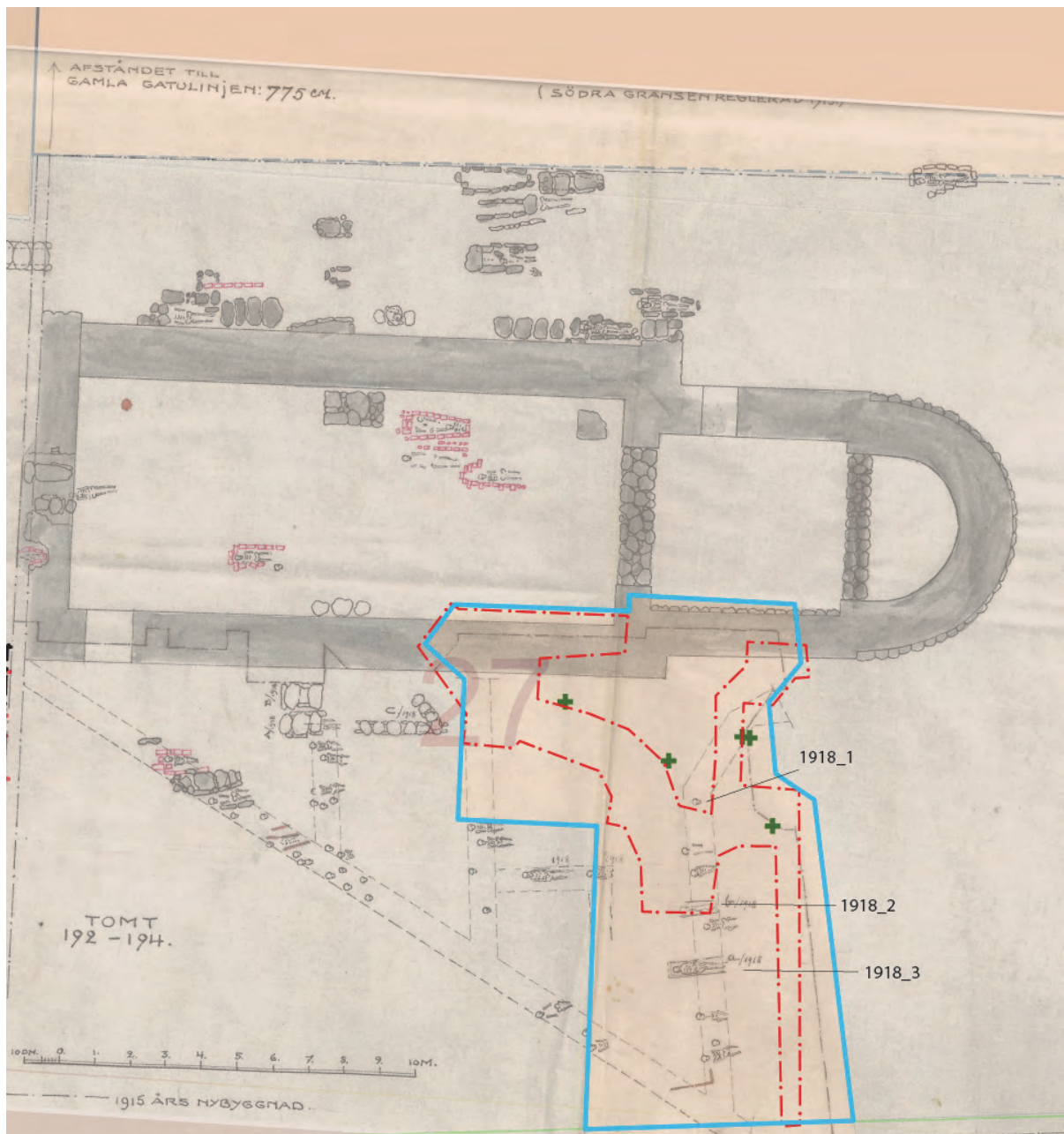
Tidigare arkeologiska iakttagelser

Ett flertal arkeologiska undersökningar och observationer har gjorts inom kvarteret sedan början av 1900-talet. Bland annat påträffades lämningarna efter Sankt Mårtens kyrka i samband med grundgrävningar år 1915. Undersökningarna leddes av Georg Karlin som därefter sammanfattade resultaten i en artikel i Lunds Dagblad. Ett långt citat med beskrivning av kyrkans grundmurar står att finna i *Arkeologiska rapporter från Lund* nr 8, rörande S:t Mårten 25–26, där en arkeologisk undersökning genomfördes år 1993 (Carelli & Lenntorp 1994:10). År 1916 gjordes iakttagelser av Pär Axel Olsson i samband med avloppsschaktningar i aktuellt undersökningsområde, vilket motsvarar nordöstra delen av S:t Mårtens kyrkogård. Gravarna låg i två skikt där den senast gravlagda påträffades på 0,80–0,90 m djup och den äldst begravda på ett djup om 1,00 – 1,20 m (Kulturens LA-arkiv).

Figur 3. Kulturens arkeologiska generalkarta över kv Sankt Mårten med tidigare undersökningar markerade samt tidigare påträffade kyrkomurslämningar från Sankt Mårtens kyrka och påträffade gravar. Mot bakgrund av Lantmäteriets fastighetskarta ©.

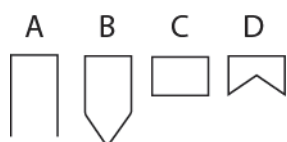
Figur 4. Tidigare påträffade kyrkomurslämningar från Sankt Mårtens kyrka och gravar år 1915, samt avloppsschakt med gravar från år 1918 (arkivhandling LA-Arkivet). Aktuell undersökningsområde med blå linje, schakt år 2017 med röd streckad linje och påträffade skelett med gröna kryss. Mot bakgrund av Lantmäteriets fastighetskarta ©.

Tabell 1. Information från Kulturens LA-arkiv rörande ledningsschakt år 1918 och påträffade gravar.

Grav	lakttagelser	Kommentar
1918_1	Litet barnskelett, 1 m djup	Rörande tidigare påträffade gravar inom undersökningsområdet, i samband med schaktningsarbeten för avlopp år 1918, finns kortfattad information i Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckning Sankt Mårten 4 (21), visas på figur 4.
1918_2	Spår av stenkista	
1918_3	Spår av stenkista	

År 1993 genomfördes en slutundersökning i den västra delen av kyrkogården, på fastighet Sankt Märten 25–26. Bland annat dokumenterades cirka 150 gravlagda, en del av kyrkans tornbyggnad vars grundmurar låg i den nordöstra delen av undersökningsområdet, samt en avgränsande broläggning som ett revideringsförslag på tomtindelningen i kvarteret under 1500-talet (figur 6). En omfattande redogörelse för undersökningen samt för fornlämningshistoriken på platsen finns i rapporten över undersökningen av kv Sankt Märten 25–26 (Carelli & Lenntorp 1994). Under 1993-års undersökning delades gravarna in i tre kronologiska grupper: Gravskikt I-III. Vid indelningen togs hänsyn till gravarnas stratigrafiska läge, gravdjup, armställning och eventuell tegelförekomst i fyllningen. Det översta och det understa skiktet fanns en tydlighet kring vid dokumentationstillfället, men det mellersta var osäkrare och ska betraktas som en övergångsperiod mellan gravskikten. Gravskikt I daterades till 1000–1100-tal, Gravskikt II 1100–1200-tal och Gravskikt III 1200–1500-tal (Carelli & Lenntorp 1994:80f).

Vid 1993-års undersökning kunde även konstateras att kyrkogården hade föregåtts av profanbebyggelse med gropar, rännor, stolphål och andra kulturlager. Då den profana bebyggelsen upphörde och marken överläts till kyrkogård skedde ett stort antal gravläggningar som spreds ut över ytan. De kännetecknades av ett stort nedgrävningsdjup och en total dominans av armställning A, enligt Lars Redins typindelning (Redin 1976:179), dvs med underarmarna placerade parallellt med och intill kroppen. I typindelning B är underarmarna vinklade in över bäckenet, i typ C är underarmarna vinklade in över kroppen och i typ D är underarmarna vinklade upp över bröstkorgen (figur 5). I Gravskikt II fanns det en större variation där alla fyra olika armställningstyperna A-D förekom. I Gravskikt III förekom endast armställning C och D.

Figur 5. Armställningar på gravlagda i Skanör, Skåne. Typ A uppträder under tidigmedeltid är och i princip försvunnen under första hälften av 1200-talet. Typ B förekom från 1100-talet, men dominerade under 12–1300-talen. Typ C och D dominerar under 14–1500-talen Efter Lars Redin (1976:179).

Tabell 2. Ett urval av de undersökningar och resultat som dokumenterats i kvarteret genom åren följer nedan, med information hämtad från Kulturens LA-arkiv om inget annat anges.

Årtal	Kvarter	lakttagelser
1905–1910	Sankt Märten 27 (tidigare nr.21/26–27)	Lösfynd påträffades år 1905 och 1914. Vidare dokumenterades och fördes anteckningar kring Sankt Mårtens kyrka och kyrkogård, dock genomfördes ingen arkeologisk undersökning under dessa år (Carelli & Lenntorp 1994).
1912/1915	Sankt Märten 27 (tidigare nr.21/26–27)	Området för Sankt Mårtens kyrka och kyrkogård undersöktes i samband med avloppsgrävningar samt nybyggnationer (Carelli & Lenntorp 1994).
1915–1918	Sankt Märten 27 (tidigare nr.21/26–27)	Murgrunder från Sankt Mårtens kyrka påträffades vid grundgrävningar för Skandiahuset, i hörnet av Bankgatan och Västra Mårtensgatan. Även kyrkogården kom att beröras av utgrävningarna och omkring 225 gravar registrerades. Stengravarna tydes ha legat främst norr om kyrkan. Vid schaktningar i Västra Mårtensgatan, framkom ytterligare en stenista och fyra tegelkistor. I anslutning till kyrkan påträffades år 1915 en myntskatt bestående av 66 silvermynt, präglade under åren 1086–1095 och 1095–1103 (Carelli & Lenntorp 1994).

Årtal	Kvarter	lakttagelser
1945	Sankt Mårten 27 (tidigare nr.21/26–27)	I samband med grävning för elkabel påträffades ett skelett utan kista, vid tomtens dåvarande västra gräns (Carelli & Lenntorp 1994).
1963	Västra Mårtensgatan. (Strax norr om Sankt Mårten 27).	I samband med grävning för en kabeltrumma, utanför den fastighet som vid tidpunkten benämndes som Skandiabiografen, påträffades sammanlagt 27 gravar (Carelli & Lenntorp 1994).
1966	Sankt Mårten 27 (tidigare nr.21 och 26)	I samband med en grundgrävning för ett kontorshus ut mot Bankgatan, påträffades en brunn och fyra gropar. I brunnen framkom över 400 keramikskärvor av typen äldre svartgods, två sammansatta enkelkammar samt en snibbskål av trä (Carelli & Lenntorp 1994).
1976	Sankt Mårten 28 (tidigare nr.14 och 16)	I samband med två provundersökningar genomfördes en arkeologisk undersökning på tidigare tomt 14 och 16. Inom tomt 14 påträffades, under 0,70 m, tjocka påförda massor, avsatta kulturlager som troligen kan dateras till tidig medeltid. På tomt 16 påträffades flera bebyggelse lämningar, där de understa 0,40–0,50 m utgjordes av tidigmedeltida lämningar (Carelli & Lenntorp 1994).
1980 /1981	Sankt Mårten 28 (tidigare nr.6,7,11–20 och 22)	I början av 1980-talet genomfördes omfattande ingrepp i kvarterets södra del, där en omkring 5 500 m ² stor yta grävdes och 9 000 m ³ jordmassor upptogs. Den arkeologiska undersökningen verkar ha varit begränsad. Merparten av exploateringsyta och kulturlager dokumenterades endast genom antikvarisk kontroll. Metoden som användes vid den antikvariska kontrollen innebar att en grundgrävning genomfördes ned till moränen, därefter dokumenterades endast anläggningar som syntes däri. Det påträffades bland annat bebyggelse lämningar som daterades till tidig medeltid (ca 1000–1225-tal). I anslutning till bebyggelsen påträffades även omfattande lämningar efter ben- och hornhantverk från 1000–1100-tal, samt ett stort antal gropar, brunnar och rännor varav huvudparten kunde dateras till perioden 1000–1200 (Carelli & Lenntorp 1994).
1989	Västra Mårtensgatan. (Strax norr om Sankt Mårten 27).	I samband med schaktning för fjärrvärme i östra delen av gatan, påträffades totalt 14 gravar (Carelli & Lenntorp 1994).
1989	Sankt Mårten 2 och del av 28 (tidigare nr.1–2)	I samband med en schaktningsövervakning påträffades intakta äldre kulturlager och grundmurar från tidigare bebyggelse. Ingen morän påträffades (Carelli & Lenntorp 1994).
1991	Sankt Mårten 2 och 27 (tidigare nr.3, 21/25–27)	I samband med en mindre förundersökning påträffades en del av en grav samt ett kranie i ett av schakten. I det andra schaktet påträffades en grundmur, där kalk och tegel iaktogs som en fyllning mellan stenarna. Centralt i schakt två framkom även en ränna, nedgrävd i morän. lakttagelser från undersökningen föranledde till en arkeologisk slutundersökning av området, inför fortsatta exploateringar (Carelli & Lenntorp 1994).
1993	Sankt Mårten 2 och 27 (tidigare nr.3, 21/25–27)	I samband med en slutundersökning i kvarterets nordöstra del, påträffades lämningar från åtta olika faser, vilka visade på en lång kontinuitet av platsens utnyttjande från tidig medeltid till tidigmodern tid. Kyrkan och kyrkogården, med omkring 150 gravar och ett tusentals fynd påträffades. En omfattande redovisning finns beskrivet i Carelli & Lenntorp 1994.

Årtal	Kvarter	lakttagelser
2015	Sankt Märten 28	I samband med mindre schaktningsarbeten, för att finna orsaker bakom sättningar i mark inom fastigheten, genomfördes en schaktningsövervakning strax norr om den bostadsbebyggelse som uppfördes under tidigt 1980-tal. I schaktet påträffades raseringslager från 1800–1900-tal, vilka visade på att inga äldre intakta lämningar fanns kvar efter 1980-talets omfattande exploateringsarbeten (Wallin 2015).

Genomförande och resultat

Undersökningsomständigheterna var inte ultimata på något sätt. Årstiden var ogynnsam med stora nederbörds mängder och dåligt dagsljus samt korta arbetsdagar i fält. Arbetet planerades efterhand, då det inte var helt klart var läckorna fanns och var de gamla rördragningarna från tidigt 1900-tal var nedlagda. Den enda dokumentationen på tidigare ledningsschakt var informationen från Kulturens LA-arkiv, men det fanns ytterligare okända rördragningar som framkom under tiden som de gamla rören avtäcktes. Den aktuella bakgården låg otillgängligt och trångt, varpå schaktningarna fick anpassas därefter. I allra möjligaste mån följdes de äldre rörschakten för att undvika ingrepp i kyrkogården till Sankt Mårtens kyrka, då dagens fastighet tycks vara placerad ovanpå ruinresterna av kyrkan samt ovanpå kyrkogården. Enligt den arkeologiska generalkartan grävdes höganärsrörschakten omkring år 1916–1918 (figur 3).

Figur 6. 1916-års undersökning av Sankt Mårtens kyrka samt ledningsdragningar, samt 1993-års dokumenterade gravar och tornmur samt 2017-års undersökning med schakt och gravfynd mot Lantmäteriets fastighetskarta ©.

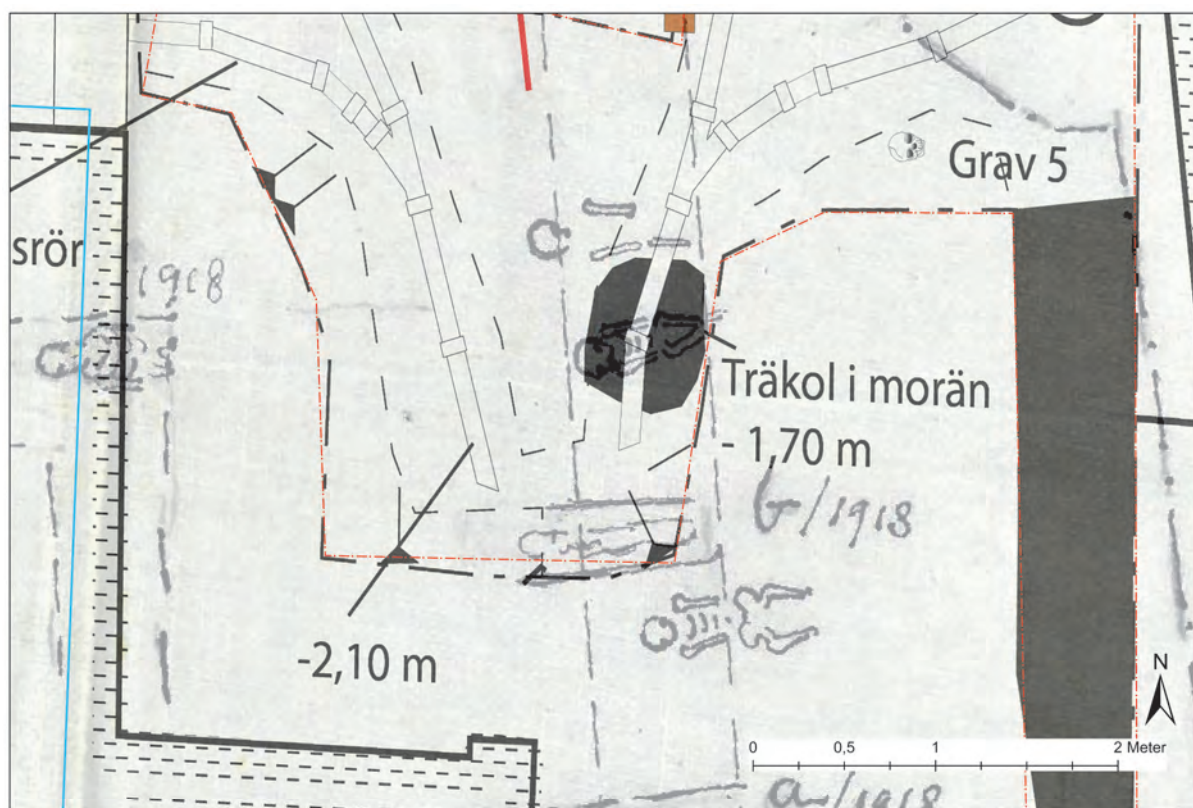
Ovanpå två kyrkogårdslager, där flera gravar påträffades, dokumenterades ett relativt tjockt lager av blandade massor med bland annat gult och rött tegel och stenar, blandat med grus och lera. I fält tolkades det som ett bärlager utlagt till dagens fastighet, som tycks ha haft en kullerstenläggning som markbeläggning omkring 1920-talet. Vid bearbetningen lyfts dock möjligheten om det egentligen rörde

sig om ett infiltrerat äldre marklager som kontaminerats av senare tiders bebyggelse (bilaga Norra sektion, kontext 3).

Det yngsta kyrkogårdslagret dokumenterades från 0,80 m djup, ner till som mest 1,40 m och innehöll svartbrun, finkornig, fet lera med inslag av träkol och sot samt tegel. Längst ner mot morän på ett djup av 1,70 m fanns ett äldre kyrkogårdslagret utan tegelinslag (bilaga Norra sektion, kontext 2/1).

Två djupa, omfattande nedgrävningar dokumenterades i sektion (se bilaga Nordöstra sektion, kontext 8/16). Ett tunt skikt med kalk fanns mot nedgrävningsskanten och diametern på nedgrävningen var omkring 0,50 m. Två rejäla stolpar kan således ha stått på platsen och kalken kan ha fungerat uttorkande för att hålla stolparna torra, liksom en stenskodd botten på stolphålet. Den västra nedgrävningen syns komma i höjd med det kontaminerade kulturlagret/den äldre marknivån ovan det yngsta kyrkogårdslagret. Fyllningen i nedgrävningarna har dock karaktär av de båda kyrkogårdslagren varför tolkningen kontaminerat äldre marklager nog kan stämma. En hypotes är att det stått en klockstapel på platsen. I alla fall har stolparna varit så pass grova att de burit upp något tung, exempelvis en bronsklocka.

Ett stort lager av träkol påträffades under de gamla höganäsrören i det centrala undersökningsområdet på ett djup av 1,70 m i morän. Vid ett överlägg av 1916-års undersökning i ett rörschakt visar det sig att det på platsen tidigare påträffats ett skelett (figur 7).

Figur 7. Detalj från 1918-, respektive 2017-års schaktningarna då gravar framkom. En träkolsbädd dokumenterad år 2017 visade sig ingå i en skelettgrav.

I de äldre okända rörschakten framkom mängder med människoben från perforerade gravar. En intakt grav som låg längs med schaktet kunde dokumenteras och sedan täckas över med geotextil och lera (Grav 1, figur 8). Det blev en utmaning för maskinisten att schakta med varsamhet då flera av gravarna påträffades kloss intill de äldre rören och rörschakten.

Figur 8. Längs med norra sektionen i ett av schakten framkom en del av en grav, som efter dokumentation kunde övertäckas med geotextil och lera.

Grav 1. Kraniet till denna grav påträffades på ett djup av 0,90 m. Endast delar av skelettet fanns inom schaktet med högra överarmsbenet, samt ett nyckelben (figur 8, bilaga planritning). Armställningen var svår att bedöma och djupet på graven kan innebära både Gravskikt I och II. Graven täcktes med geotextil och lera och kvarliggjer således på kyrkogården.

Figur 9.
En skadad stenistgrav, markerad med vit streckad linje, dokumenterades på innergården. Troligen en eller flera individer vars ben insamlades då ytterligare en grav skulle placeras på kyrkogården. Fotografiet taget från söder.

Grav 2. En skadad stenistgrav kunde delvis dokumenteras och sedan täckas över. Denna grav dokumenterades på ett djup av 1,10 m under dagens marknivå och kan således ingå i 1993-års kategorisering Gravsikt I, dvs 1000–1100-tal (figur 9, bilaga Planritning).

Grav 3 och 4. I de tidigare kända rörschakten strax väster om den östligt belägna byggnaden påträffades två kranier vid sidan om de befintliga rören, på ett djup av 1,10 m (bilaga Planritning). Skallen tillhörande Grav 3 var äldst av de två skallarna och hade krosskador i ögonpartiet och överkäken var försvunnen. Enligt osteolog Helen Wilhelmsson tillhörde skallen troligen en "man (?) i ålder 15–21 år med ett sömmärke på framtand, överkäken. I överkäken bihålainflammation (sinusitis). Barn med cribra orbitalia. Skalle samt kotor. Metatarsal, radius, del femur?" (Anteckningar Helen Wilhelmsson).

Möjligen var det i samband med att den yngre individen i Grav 4 gravlades som skadorna uppstod. Skallen insamlades då den låg i vägen för planerad rörplacering. Skallen från Grav 4 kunde kvarligga och täcktes över med geotextil och lera. Båda gravar kan möjligen ingå i 1993-års kategorisering Gravskikt I med datering 1000–1100-tal, men den yngre gravlagde skulle även kunna kategoriseras till Gravskikt II.

Grav 5. En krossad skalle vid sidan om röret något längre söderut dokumenterades och täcktes över, då det ansågs för fragmentariskt för att plockas upp (bilaga Planritning). Graven påträffades på 1,30 m djup och kan ingå i 1993-års kategorisering *Gravskikt I* med datering 1000–1100-tal.

Benmaterialet

Mängden ben som framkom i de äldre rörschakten gjorde att entreprenören inte ville att dessa skulle återdeponeras i schaktet, vilket annars är brukligt. Benen var inte längre knutna till specifika gravar, utan var ett resultat av tidigare markingrepp. Humanbenen insamlades således, men efter en avstämning med länsstyrelsen togs ett beslut att det inte fanns utrymme för en osteologisk undersökning av humanbenen då materialet inte kom från slutna kontexter. Kontakter togs därefter med Svenska Kyrkan om att få återbegrava benen på en anvisad plats på en kyrkogård i Lund, men detta avböjdes. Slutligen togs kontakt med osteologiansvarig på arkeologiska institutionen vid Lunds universitet och benen kunde därefter inlämnas som ett studiematerial för studenter och forskare.

Det benmaterial som kunde knytas till en specifik grav och som låg i vägen för den nya rördragningen insamlades och registrerades dock för förvaring på Kulturens magasin Diabasen. Då det inte fanns någon osteologisk analyskostnad kopplad till projektet har materialet endast kort överblickats av Helene Wilhelmsson, historisk osteolog vid Sydsvensk Arkeologi AB, som i samband med en annan omfattande undersökning fanns på Kulturen och som hade vänligheten att kort ge en information om benmaterialet från Sankt Märten 27.

Sankt Mårtens grundmur

En del av Sankt Mårtens kyrkomur påträffades under befintlig fastighet på ett djup av 0,70 m (figur 10, bilaga Planritning). Enligt tidningsartiklar i Kulturens arkiv bevarades kyrkoruinen intakt i samband med uppförandet av dagens fastighet och endast ett fåtal ingrepp gjordes för rördragningar. Det har alltså funnits en uttalad ambition att bevara kyrkomuren i samband med nuvarande fastighets uppförande.

Figur 10. I norra delen av undersökningsområdet framkom en bevarad del av Sankt Mårtens kyrkomur, som uppenbarligen kvarstår under dagens uppförda fastighet.

Kulturlagerstatus

Trots en av rör perforerad innergård till fastigheten, fanns välbevarade gravar kvar att dokumentera och att styra undan markarbeten ifrån. Stratifierade kulturlager gick att dokumentera och kulturjordarna var fuktiga. Utöver gravar och kyrkomurar fanns även andra inslag att dokumentera, både profan bebyggelse från tiden före kyrkogården och bebyggelse under och efter kyrkogårdstiden. Trots fragmenteringen kvarliggert mycket kunskapspotential i jorden och under befintliga byggnader.

Förslag på fortsatta åtgärder

Vid ett eventuellt framtida markarbete på fastigheten bör ett helhetsgrepp tas om resterande kulturjordar på den smala delen av innergården och under byggnader i händelse av rivning/nybyggnation. Efter aktuellt ingrepp är fornlämningen och tillika kyrkogården ytterligare fragmenterad och rekommendationen är att fornlämningen tas bort under en kontrollerad arkeologisk undersökning för att på så vis rädda den sista informationen som finns kvar. Det kan knappast heller anses vara värdigt för de gravlagda att ha kringskurits med avloppsrör så mycket på den sista viloplatsen.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-25188-2017
Fornlämningsnr	RAÅ Lund 73:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	61000-605
Trakt/kvarter/fastighet	Sankt Märten 27
Socken	Lunds stad
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Akut läcka och ledningsdragning vatten/avlopp
Uppdragsgivare	Lunds kommun fastighets AB
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Aja Guldåker
Övrig personal	-
Fältarbetstid	2017-11-06 - 2018-01-31
Fälttid, arkeolog, tim	48 h
Fälttid, maskin, tim	-
Yta, m²	43 m ²
Kubik, m³	58 m ³
Schaktmeter, m	-
Fyndmaterial	KM98592:1-2. Fynden förvaras efter fyndfördelning på Kulturens magasin Diabasen
Ritning, dokumentation	6 st A3 ritfilm:4 sektionsritningar skala 1:20, 2 planritningar skala 1:100, Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	22 digitala fotografier
Analys	-
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Kv Sankt Märten 27

Referenser

Andrén, Anders. 1980. *Lund*. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska Museer. Stockholm.

Andrén, Anders. 1984. Lund. Tomtindelning, ägostruktur och sockenbildning. *Rapport Medeltidsstaden 56*. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer.

Bevaringskommittén. 1980. *Lunds stadskärna. Bevaringsprogram Vårfru rote*. Lund.

Carelli, Peter. & Lenntorp, Karl-Magnus. 1994. Kv S:t Mårten nr 25–26. Lund. *Arkeologiska rapporter från Lund*, nr 8. Kulturen. Lund.

Redin, Lars. 1976. Lagmanshejdan. Ett gravfält som spegling av sociala strukturer i Skanör. *Acta Archaeologica Lundensia series in 4 o. Nr 10*. Lund.

Wallin, Johan. 2015. Kv Sankt Mårten 28. Fornlämning nr 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2015. *Kulturmiljörapport 2015:18*. Kulturen

Övrigt

Anteckningar, Helene Wilhelmsson

Kulturens LA-arkiv

Bilagor

1. Plan- och sektionsritningar

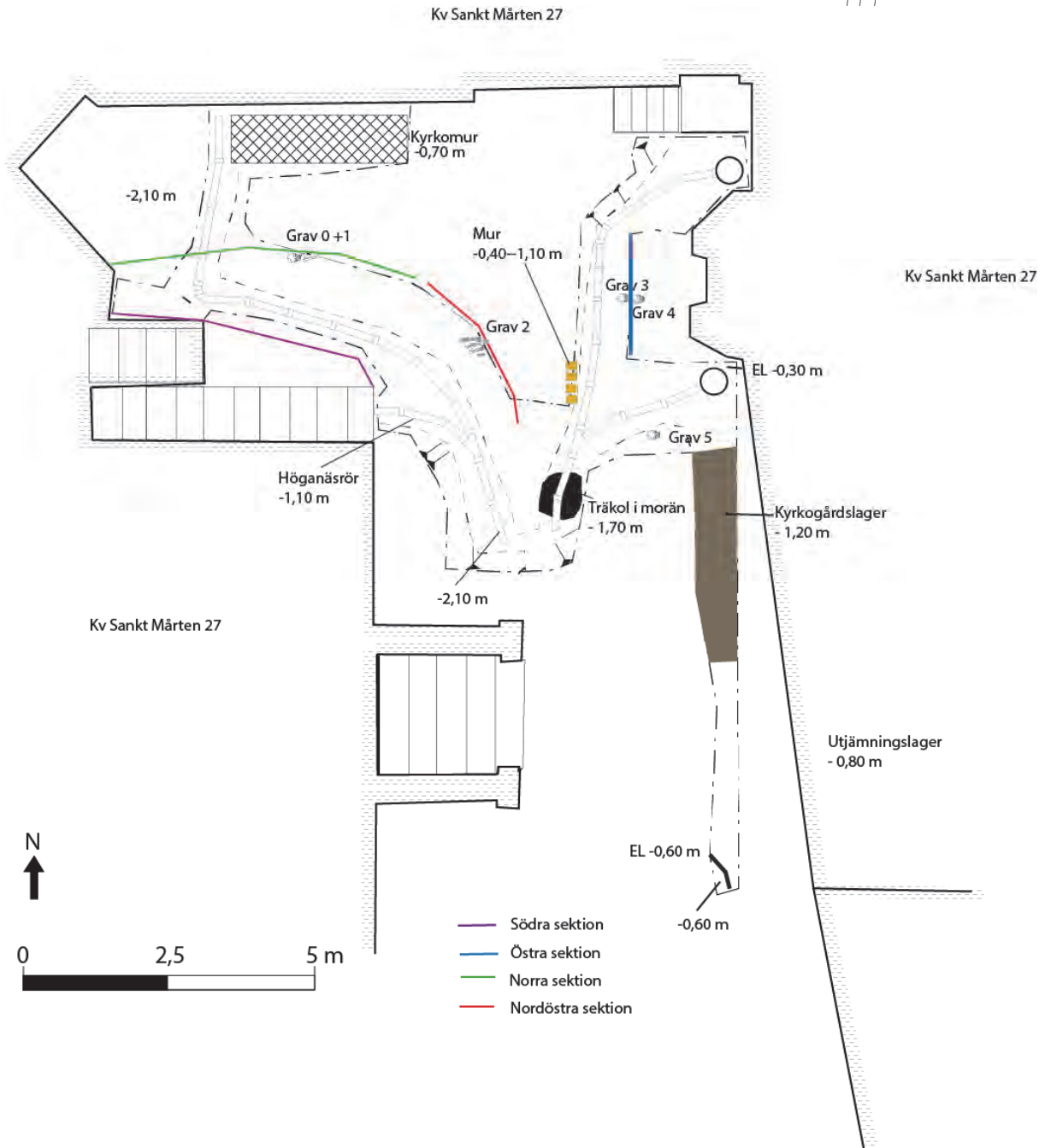
2. Fyndlista

1. Plan- och sektionsritningar

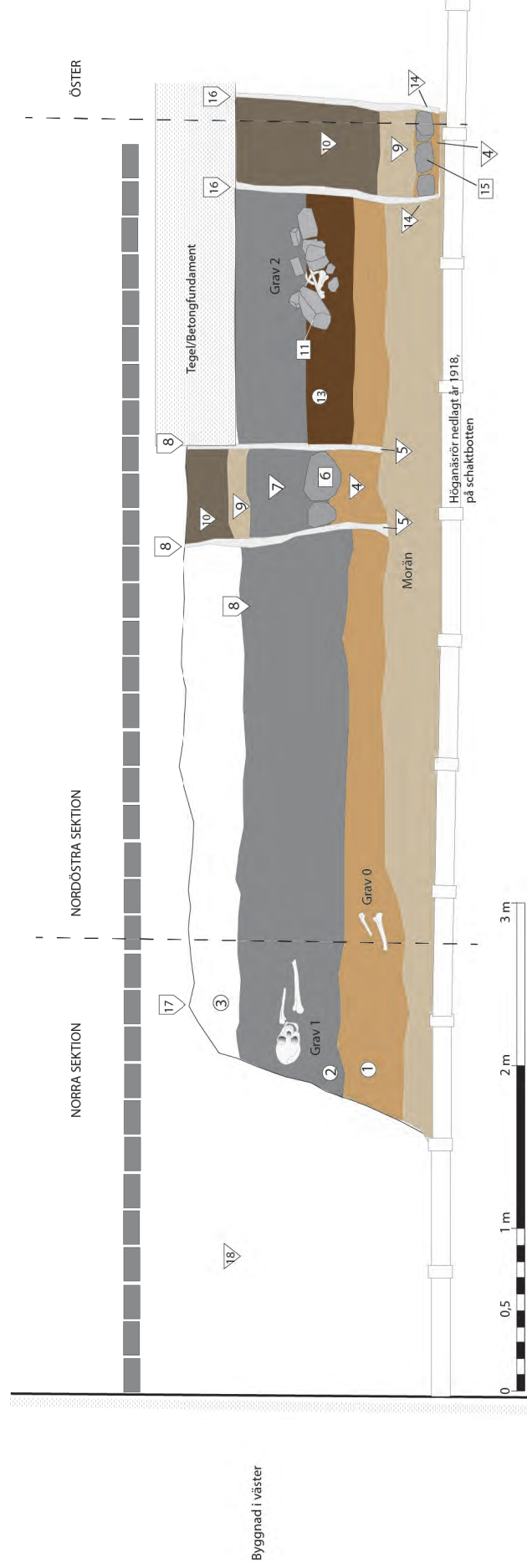
Detaljerad planritning över undersökningsområdet

Symbolförklaringar

- Lager
- Fyllning
- Stolphål
- Konstruktion
- Nedgrävning
- Det stratigrafiska objektets begränsning
- Schaktbegränsning
- Skuren av yngre nedgrävning
- Osäker begränsning
- Släntpilar

Norra och nordöstra sektion

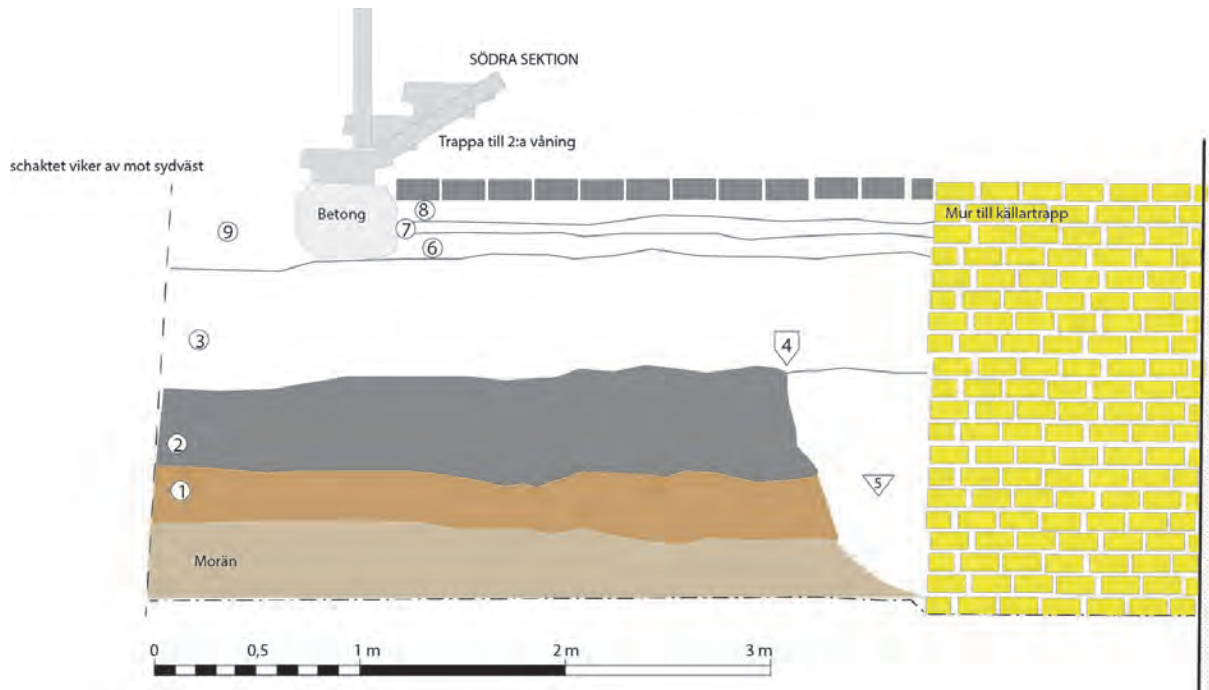

Byggnad i väster

Lagerbeskrivning:

1. Äldsta kyrkogårdslagret. Brun, relativt homogen, fet lera med humusinslag. Ej tegel. Datering 1000–1200-tal Gravsikt I.
2. Yngsta kyrkogårdslagret. Gråbrun, fet lera med inslag av tegel. Datering 1200–1500-tal Gravsikt II/III.
3. Infiltrerande utjämningslager till 1916-års byggnad nedmyllat i äldre marklager. Brun, fet lera med stora inslag av grus, tegel (gult och rött), bärlager för innergårdens marksten. Kan vara ett äldre marklager 2 som är infiltrerat av byggnadsmaterial från uppförandet av befintliga byggnader.
4. Bottenfyllning i nedgrävning Kontext 8. Liknar kontext 1 men är troligen omörd. Mycket finkornig, mjuk lera med endast ljusbrunt inslag av lera och ytterst lite träkol. Packningslera för stenskoning?
5. Stolpskydd. Tunn strimma av kalk som sitter mot nedgrävningsskanten Kontext 8. Kan ha haft en skyddande effekt på en nedgrävd stolpe.
6. Stenskoning i stolphål.
7. Fyllning i nedgrävning. Liknar kyrkogårdslager Kontext 2, men med färre komponenter. Fritt från tegel, kalk, men urgefar samma gråsvarta lera. Något ljusare och något fuktigt och kompakt.
8. Nedgrävning som perforerar Kontext 3. Möjligen har det funnits en grov stolpe i fyllningen ursprungligen, men utrymmet för stolphålet fylldes igen, möjligen i samband med reformationen.
9. Fyllning i nedgrävning. Lerklining, kalkbruk.
10. Fyllning i nedgrävning. Påminner om det yngre kyrkogårdslagret men har färre komponenter.
11. Stenkista, skuren i söder.
12. Samma som Grav 2. Humanbenen ligger omöörda.
13. Kyrkogårdslager. Chokladbrun, fet lera. Finkornig, torr till fuktig med inslag av fint grus. Stenkistan (Kontext 11) till Grav 2 är nedgrävd i lagret och benen ligger delvis i kulturjorden.
14. Fyllning i nedgrävning. Stolpskydd. Tunn strimma av kalk som sitter mot nedgrävningsskanten Kontext 16. Kan ha haft en skyddande effekt på en nedgrävd stolpe.
15. Stenskoning i stolphål.
16. Nedgrävning som kan ha perforerat Kontext 3. Tyvärr är ett betongfundament uppfört på platsen vilket har tagit bort ursprungsnivån för nedgrävningen. Möjligen har det funnits en grov stolpe i fyllningen ursprungligen, men utrymmet för stolphålet fylldes igen, möjligen i samband med reformationen.
17. Nedgrävning till befintlig fastighet. Troligen i samband med dränering eller inför uppförandet.
18. Fyllning i nedgrävning. Grus.

Södra sektion

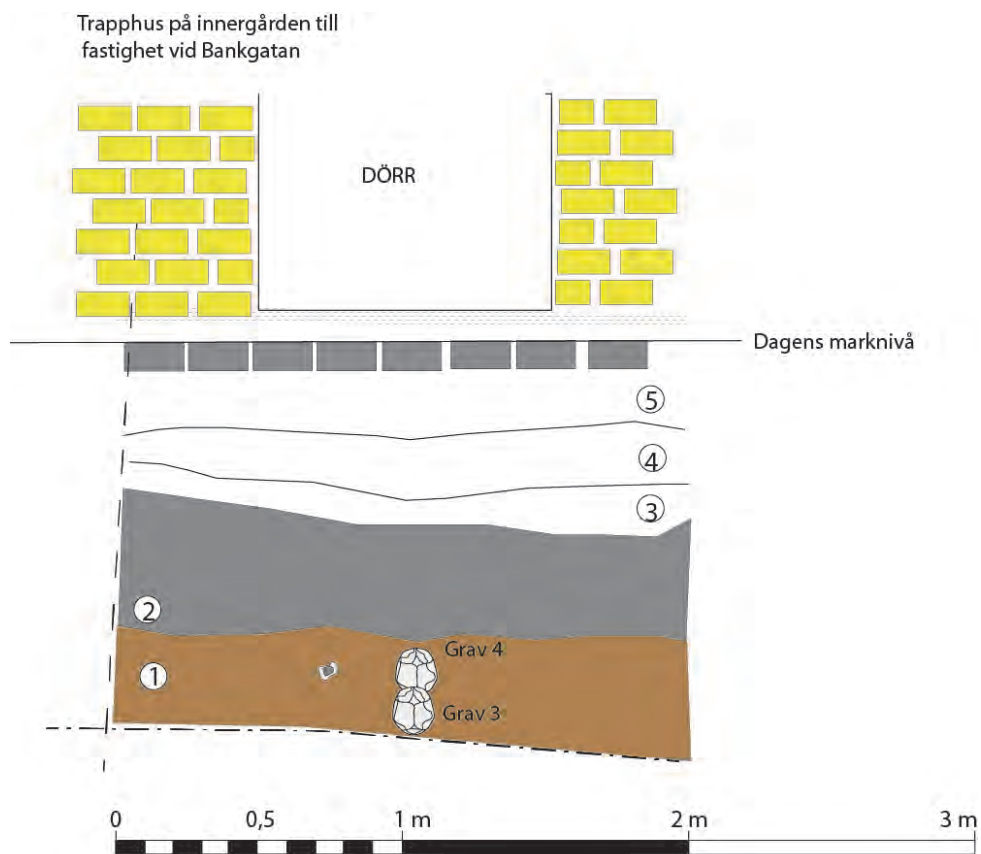

Lagerbeskrivning:

1. Troligen äldsta kyrkogårdslagret. Ljusbrun, kompakt, finkornig och något fuktig lera med inslag av moränlera och humus. Inget tegel eller träkol. Ben skymtar i sektion men det är oklart om det är human- eller animalben. Ser omrört ut.
2. Yngsta kyrkogårdslagret. Brun, fet, fuktig och relativt mjuk lera med grusinslag och prickar av tegel, kalk, träkol och humanben i sektion.
3. Melerat lager av lera, grus, tegel och småsten. Kan vara del av äldre marklager med infiltration av modernare kulturjordar inför stenläggning av innergård till befintlig byggnad uppförd omkring år 1916.
4. Nedgrävning till befintlig byggnads källare.
5. Fyllning av grus, troligen dränering till befintlig byggnad.
6. Bärlager. Grus och småsten.
7. Gjuten klack.
8. Grus. Bärlager till befintlig stenläggning.

Östra sektion

Lagerbeskrivning:

1. Äldsta kyrkogårdslagret med Grav 3 och 4. Huvuden i väster. Spridda kotor i lagret. Brun, homogen, fet lera som är något fuktig. Grav 3 äldst och skallen sticker ut i schaktet. Kraniet och några ben insamlades. Troligen en man i åldern cirka 15–20 år. Grav 4 är grävd igenom den äldre graven men plockades ej in.
2. Yngsta kyrkogårdslagret. Brunrå fet lera, relativt kompakt med inslag av kalkprickar och tegel.
3. Svartgrå, kompakt, fet lera. Möjligen ett äldre hårtgjort marklager med inslag av träkol och sot.
4. Bärlager. Löst och poröst med grusinslag.
5. Bärlager för befintlig stenvägg.

2. Fyndlista

Fyndnummer	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
1		Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Stekpanna	lyftanordning - buk	1	114	glasyr på insidan av kärlet
1		Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Trebensgryta	fot	1	63	glaserad på insidan
1		Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Krus	buk - botten	1	34	mönster på insidan, glasyr på utsidan
1		Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	mynning - botten	1	11	Endast 4 cm i diameter
1		Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	mynning - buk	1	12	glasyr inuti och på mynning
1		Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	mynning - buk	1	15	Blomkruka
1		Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	buk	1	4	
1		Slagg	Sintrad lera/sand				1	19	
2	Grav 3	Humanben						699	Delar av en grav, ej analyserad

KM 98592:1–2

Kv Sankt Märten 27, Lund

Us 2017–2018

Grav 3, 699 gr, 48 delar

Lösfynd KM 98592

2023

- 2023:1 Innerstaden 2:1 Lund, Bantorget, intill Grand Hotel, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning och förundersökning år 2017–2018. Aja Guldåker.
- 2023:2 Kv Kulturen 4, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk slutundersökning, schaktningsövervakning och kontroll år 2021. Sebastian Boström.
- 2023:3 Kv Bagaren 6, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning år 2019–2021. Kristoffer Brink.
- 2023:4 Kv Furan 9, Vellinge, Fornlämning RAÄ Vellinge 17:1/L1988:7232. Vellinge bytomt, Vellinge socken och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning och schaktningsövervakning 2019–2021. Linda Billström, Linnea Lidh och Mattias Karlsson.
- 2023:5 Gylleholmsgatan. Fornlämning L1988:5060/Raä Lund 175:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Imelda Bakunic Fridén.
- 2023:6 Kv Brunius 18, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning år 2019. Kristoffer Brink.
- 2023:7 Kv Paradis 51, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning. Kristoffer Brink & Aja Guldåker.
- 2023:8 Kv Hospitalsträdgården 10, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Kristoffer Brink.
- 2023:9 Stora Råby 34:46. Fornlämning L1988:6568. Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Imelda Bakunic Fridén & Krister Kåm Tayanin
- 2023:10 1600-talsparken Karl XI stenar. Fornlämning RAÄ Östra Sallerup 5:1/L1989:4041. Östra Sallerups socken, Hörby kommun, Skåne län. Förstudie 2023. Aja Guldåker.
- 2023:11 Kv Föreningen 13, Lund. Fornlämning L1988:5459 / RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Linnea Lidh.
- 2023:12 Lilla Råby 18:39. Fornlämning L1988:5458/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022-2023. Imelda Bakunic Fridén
- 2023:13 Dalby S:4>5, Lundavägen. Fornlämning RAÄ Dalby 40:1/L1988:815. Dalby, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022/2023. Sebastian Boström.
- 2023:14 Kv Sankt Märten 27, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017/2018. Aja Guldåker.

2023

- 2023:1 Innerstaden 2:1 Lund, Bantorget, intill Grand Hotel, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning och förundersökning år 2017–2018. Aja Guldåker.
- 2023:2 Kv Kulturen 4, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk slutundersökning, schaktningsövervakning och kontroll år 2021. Sebastian Boström.
- 2023:3 Kv Bagaren 6, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning år 2019–2021. Kristoffer Brink.
- 2023:4 Kv Furan 9, Vellinge, Fornlämning RAÄ Vellinge 17:1/L1988:7232. Vellinge bytomt, Vellinge socken och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning och schaktningsövervakning 2019–2021. Linda Billström, Linnea Lidh och Mattias Karlsson.
- 2023:5 Gylleholmsgatan. Fornlämning L1988:5060/Raä Lund 175:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Imelda Bakunic Fridén.
- 2023:6 Kv Brunius 18, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning år 2019. Kristoffer Brink.
- 2023:7 Kv Paradis 51, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning. Kristoffer Brink & Aja Guldåker.
- 2023:8 Kv Hospitalsträdgården 10, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Kristoffer Brink.
- 2023:9 Stora Råby 34:46. Fornlämning L1988:6568. Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Imelda Bakunic Fridén & Krister Kåm Tayanin
- 2023:10 1600-talsparken Karl XI stenar. Fornlämning RAÄ Östra Sallerup 5:1/L1989:4041. Östra Sallerups socken, Hörby kommun, Skåne län. Förstudie 2023. Aja Guldåker.
- 2023:11 Kv Föreningen 13, Lund. Fornlämning L1988:5459 / RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Linnea Lidh.
- 2023:12 Lilla Råby 18:39. Fornlämning L1988:5458/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022-2023. Imelda Bakunic Fridén
- 2023:13 Dalby S:4>5, Lundavägen. Fornlämning RAÄ Dalby 40:1/L1988:815. Dalby, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022/2023. Sebastian Boström.
- 2023:14 Kv Sankt Märten 27, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017/2018. Aja Guldåker.